

Υπόθεση C-378/08

Raffinerie Mediterranee (ERG) SpA κ.λπ.

κατά

Ministero dello Sviluppo economico κ.λπ.

(αίτηση του Tribunale amministrativo regionale della Sicilia
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει” — Οδηγία 2004/35/ΕΚ — Περιβαλλοντική ευθύνη — Ratione temporis εφαρμογή — Ρύπανση προγενέστερη της ημερομηνίας εκπνοής της προθεσμίας μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της εν λόγω οδηγίας και συνεχιζόμενη μετά την ημερομηνία αυτή — Εθνική ρύθμιση καταλογίζουσα τη δαπάνη αποκατάστασεως ζημίας συνδεδεμένης με τη ρύπανση αυτή σε πλείονες επιχειρήσεις — Απαίτηση περί υπάρξεως δόλου ή αμέλειας — Απαίτηση περί υπάρξεως αιτιώδους συνάφειας — Συμβάσεις δημοσίων έργων»

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott της 22ας Οκτωβρίου 2009 I - 1922
Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 9ης Μαρτίου
2010 I - 1969

Περίληψη της αποφάσεως

*Περιβάλλον — Πρόληψη και αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας — Περιβαλλοντική ευθύνη — Οδηγία 2004/35 — Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»
(Οδηγία 2004/35 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρα 3 § 1, 4 § 5, 11, § 2, και 16 § 1)*

Όταν, σε δεδομένη κατάσταση περιβαλλοντικής ρυπάνσεως, οι όροι εφαρμογής *ratione temporis* και/ή *ratione materiae* της οδηγίας 2004/35/ΕΚ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, δεν συντρέχουν, η κατάσταση αυτή ρυθμίζεται από το εθνικό δίκαιο, τηρώντας τους κανόνες της Συνθήκης και υπό την επιφύλαξη λοιπών πράξεων του παραγώγου δικαίου.

Τα άρθρα 3, παράγραφος 1, 4, παράγραφος 5, και 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/35 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, όταν η αρμόδια αρχή αποφασίζει να επιβάλλει μέτρα αποκαταστάσεως σε φορείς εκμεταλλεύσεως των οποίων οι δραστηριότητες εμπίπτουν στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας αυτής, δεν οφείλει να αποδείξει ούτε πταίσμα ούτε αμέλεια ούτε δόλο εκ μέρους των φορέων εκμεταλλεύσεως των οποίων οι δραστηριότητες φέρονται ως ευθυνόμενες για την προκληθείσα ζημία στο περιβάλλον. Αντιθέτως, απόκειται στην αρχή αυτή, αφενός, να διεξαγάγει προηγουμένως έρευνα για τον εντοπισμό της πηγής της διαπιστωθείσας ρυπάνσεως, διαθέτοντας ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τις διαδικασίες, τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν και τη διάρκεια της έρευνας αυτής. Αφετέρου, η αρχή αυτή οφείλει να αποδείξει, κατά τους εθνικούς κανόνες περί αποδείξεως, αιτιώδη συνάφεια μεταξύ των δραστηριοτήτων των φορέων εκμεταλλεύσεως τους οποίους αφορούν τα μέτρα αποκαταστάσεως και της ρυπάνσεως αυτής.

Η οδηγία 2004/35 δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση παρέχουσα σε αρμόδια αρχή, ενεργούσα στο πλαίσιο της οδηγίας αυτής, τη δυνατότητα να τεκμαίρει την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας, συμπεριλαμβανομένης της περιπτώσεως ρυπάνσεων διάχυτου χαρακτήρα, μεταξύ φορέων εκμεταλλεύσεως και διαπιστωθείσας ρυπάνσεως, λόγω ακριβώς της εγγύτητας των εγκαταστάσεών τους με τη ζώνη ρυπάνσεως. Σύμφωνα, όμως, με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», προκειμένου να τεκμαρθεί τέτοιου είδους αιτιώδης συνάφεια, η αρχή αυτή πρέπει να διαθέτει ευλογοφανείς ενδείξεις ικανές να στηρίξουν την υπόθεσή της, όπως είναι η εγγύτητα της εγκαταστάσεως του φορέα εκμεταλλεύσεως με τη διαπιστωθείσα ρύπανση και αντιστοιχία μεταξύ των ρυπογόνων ουσιών που ανευρέθησαν και των συστατικών που χρησιμοποιεί ο εν λόγω φορέας εκμεταλλεύσεως στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του.

Εξάλλου, το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/35, όπως και το άρθρο 176 ΕΚ, προβλέπει ρητώς ότι η οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν αυστηρότερες διατάξεις σχετικά με την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας. Τα κράτη μέλη μπορούν,

ειδικότερα, να αποφασίζουν ότι και άλλοι φορείς εκμεταλλεύσεως, πέραν των προβλεπομένων στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας, είναι δυνατό να φέρουν αντικειμενική ευθύνη για περιβαλλοντική ζημία, ήτοι, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως γ', της εν λόγω οδηγίας, όχι μόνο για ζημία προκληθείσα σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους αλλά

και σε ζημία που επηρεάζει τα ύδατα και τα εδάφη.

(βλ. σκέψεις 44, 57, 65, 68-70 και διατακτ.)